

A német felvilágosodás irodalma

GOETHE ÉS SCHILLER ALKOTÁSAI

Javasolt feldolgozási idő: 110 perc

1. Goethe saját korának valamennyi stílusirányzatában alkotott (rokokó, Sturm und Drang, szentimentalizmus, klasszicizmus, romantika). Művészete mindhárom műnemre kiterjedt. A lírán belül kezdetben a népköltészet hatása figyelhető meg nála. Később azonban Homérosztól, Shakespeare-től és a középkori költészettől nyert ihletet. A német dal, azaz a *lied* legnagyobb mestere volt.

Olvasd el az alábbi versét, majd válaszolj a felvetődő kérdésekre!

Goethe: Vándor éji dala

Immár minden bércet
Csend ül,
Halk lomb, alig érzed,
Lendül:
Sohajt az éj.
Már búvik a berki madárka,
Te is nemsokára
Nyugszol, ne félj...

(Tóth Árpád fordítása)

a) Milyen eszközökkel teremti meg a költő a vers zenéjét?

---

b) Milyen hangvételtől a táj leírása?

---

c) *Hogyan értelmezed az utolsó két sort?*

---

d) Goethe a Vándor éji dala című költeménye is híres arról, hogy a műfordítással nem lehet egészen visszaadni a mű eredeti hangulatát. Ezzel a gondolattal játszott el Varró Dániel, és írta meg a saját verzióját.

Olvasd el, és fogalmazd meg, hogy a kortárs költő milyen eszközökkel teremti meg a Goethe-szöveg játékos változatát!

Varró Dániel: Vándor éji dala

(a „viccelődjünk azon, amit nem bírunk lefordítani”-sorozatból)

Szelídített változat kisebbeknek

Minden orom csupa
öröm,
a lombokon, a
lömbökön
szél szól: lihi.
Madárdaltól nem zeng az erdő.
Örvendj, tekergő,
itt a pihi.

---

2. Goethe *FAUST*jának sok feldolgozása született. Megihlette a társművészeket és a filozófusokat is. Gyűjts legalább 5 olyan művet, amelyben valamilyen formában megjelenik ez a téma!

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

3. A *FAUST* műfaja drámai költemény. Megfigyelheted, hogy ebben a szóban két műnemi utalás is van. A drámai jelző egyértelműen a drámára, a költemény szó pedig a lírára céloz. Az alábbiakban felsoroltuk a drámai költemény drámai és lírai jellemzőit.

Tégy egy D betűt az állítás után, ha a drámára, és L betűt, ha a lírára vonatkozik!

Szereplőket vonultat fel.

A szereplők elvont, allegorikus figurák. Eszméket testesítenek meg.

Monológok és párbeszéd hangzanak el a mű során.

Az emberiség nagy kérdéseivel foglalkozik az alkotás, filozófiai jellege van.

A nyelvezete költői.

4. Goethe *FAUST*jának Prológusát idézzük. Válaszolj a szöveggel kapcsolatos kérdésekre!

RÁFÁEL

Szférái közt most s mindkörökre
zengi a Nap versenydalát
s a megszabott pályán dörögve
fejezi be rohanatát.

Angyalnak tőle van hatalma,
ám ez előttük is titok.

Megfoghatatlan birodalma
az első nap fényén ragyog.

GÁBOR

Megfoghatatlan gyorsasággal
forog-gördül a Föld-remek;
édeni fényét vak homállyal,
sötét éjjel cseréli meg:
a tenger széles áradásban
szirtek mélyéből hány habot,
a tenger, szirt örök gyorsaságban
a szférákban tovább forog.

MIHÁLY

Viharok versenyt szántogatják
parttól-vizig kegyetlenül,
s hatásuk roppant láncolatját
fonják reá körös-körül.
Mennykő elé tüzes cikázás
felvillanó ösvényt hasít,
s követeid, Uram, csodálják
Napod szép változásait.

MINDHÁRMAN

Angyaloknak te adsz hatalmat,
bár lényed nekik is titok,
s megfoghatatlan birodalmad
az első nap fényén ragyog.

MEFISZTÓ

Most, hogy ismét közelgesz, ó, Uram,
megkérdendő, kettőnk dolga mint van,
mert hajdanán szerettél, úgy tudom,
itt láthatsz engem is csapatjaidban.
Bocsáss meg, én nem értek nagy szavakhoz,
ha mégúgy csúfol is az égi nép;
s pátoszomon lehetne jót kacagnod,
ha ettől el nem szoktál volna rég.
Napról, világokról hát nem beszélek,

csak nézem a gyötrődő földi népet.
A föld kisistene nem változik nagyon
és épp olyan fura, mint az első napon.
Szegény egy kissé jobban élne,
ha el nem ámítottad volna égi fénnel.
Ezt hívja észnek, csak hogy általa
még állatibb legyen, mint állata.
Engedj meg, ez a földi istenecske
olyan, mint ama hosszúlábú szöcske
mely szállva szökdös s szökve száll,
s a fűben örökegy dalt hangicsál.
S ha még csupán a fű közt kuporogna!
Ám orrát beüti minden mocsokba.

AZ ÚR

Egyébről nem tudsz most se szólni?
Vádolni jársz és panaszkodni?
A Földön jó neked nem is terem?

MEFISZTÓ

Nem! Ott, Uram, bizony minden csak gyötremelem.
Az emberek jaja sziven üt néha szörnyen,
szegényeket még én is mért gyötörjem?

AZ ÚR

S Faust? Ismered?

MEFISZTÓ

A doktort?

AZ ÚR

Ő a szolgám!

MEFISZTÓ

Az ám! Szolgál is téged furcsa kedvvel.
Nem él földi itallal-élelemmel.
Távolba úzi gerjedelme,
bolond ugyan, de félig tudatos:

az ég minden csillagját követelve,
a föld minden kérére áhitoz,
de sem távolban, sem közelben
nincs mi megnyugtató e holdkórost.

AZ ÚR

Ha szolgálatja most még tétova,
majd kivezérlem őt a tisztaságba.
Kertész is tudja, hogyha zöld a fa,
virágot s termést hoz jövőre ága.

MEFISZTÓ

Őt elveszíted! Mersz velem fogadni?
Feltétlenül veszítenél,
ha hagynád útamon haladni.

AZ ÚR

Ameddig ő a földön él,
vezetned meg nem tiltom addig.
Tévelyg az ember, míg remél.

MEFISZTÓ

Köszönöm; hisz holtakkal eddig
szívesen úgyse kezdegettem.
Legfőképpen a telt, piros orcát szerettem.
Holttest elől magamfajta kitér!
Úgy volnánk, mint a macska s az egér.

AZ ÚR

Jól van, legyen, neked hagyom hát!
Kútfejétől e lelket messze vond,
s ha körmeid jól megragadták,
vezesd magaddal útadon;
de majd ismerd be és el ne hazudd:
az igaz ember bárhogy is hibázik,
nagyon jól tudja, mely az igaz út.

MEFISZTÓ

Hát jó! S meglásd, nem tart sokáig.
Nyerésemben nem kétkedem parányit.
S ha ez majd céломhoz irányít,
hadd, hogy diadalom teljes legyen!
Port faljon ő, s jókedvűen,
követvén kígyó nénikém szokásit.

AZ ÚR

S még akkor is elébem állhatsz;
sosem gyűlöltem fajtád, tudod azt,
minden lelke közül a tagadásnak
még legkevésbé úntam a ravaszt.
Mert könnyen lankad el az ember munka láttán,
tétlen nyugalmat gyorsan megszeret;
ezért mellé oly társat rendelek,
ki buzdít, hajt s forgódik, mint a Sátán.
De igazi istenfiak, ti,
hadd tudjatok az élő Szépségen vigadni!
Kedves aklába zárjon bennetek
a születő örökkön élve, hatva,
s mindent, mi imbolygó képként lebeg,
rögzítsetek megálló gondolatba.
Az ég bezárul, az arkangyalok elszélednek

MEFISZTÓ

(egyedül) Nem árt olykor látnom az Öreget:
szakítani véle: szinte félek.
Ilyen nagyúrtól szép cselekedet,
hogy az Ördöggel emberül beszélget.

a) *Hol játszódik a jelenet?*

---

b) Miről beszélnek az angyalok?

---

c) Hogyan viselkedik Mefisztó az angyalokhoz képest?

---

d) Mit mond Mefisztó az emberről? Hogyan látja az emberiséget?

---

e) Mit mond Mefisztó, és mit mond az Úr Faustról?

---

f) Mi az a momentum, ami Faust történetét lényegében elindítja?

---

g) Honnan tudhatjuk előre, hogy Faust meg fog menekülni? Ki és milyen indokkal utal rá?

---

h) Mefisztó kilétére is utal a szöveg. Fogalmazd meg, ki ő!

---

i) Az Úr szerint miért van szükség Mefisztóra?
